

3. Про вищу освіту [Електронний ресурс] / ВРУ. – № 1556-18 від 27.07.2017/. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/ed20170727>
4. Советский энциклопедический словарь / Гл. ред. М. Прохоров. – 4-е изд. – М. : Сов. Энциклопедия, 1986. – 1600 с. – С.621
5. Шмелева Н.Б. Профессиональная подготовка студентов – будущих специалистов по социальной работе (акмеологический подход) // Российский журнал социальной работы. 1996. – № 1. – С. 109–113
6. Энциклопедия профессионального образования: В 3-х т. / Рос. Акад. образования; Под ред. С. Я. Батышева. – М. : Проф. Образование, 1999. – Т. 2: М-П. – 440 с. – С. 390
7. Andersson, L.(N.A.L., Hammarstedt, M. (2010). Intergenerational transmission in immigrant self-employment : Evidence from three generations. *Small Business Economics*. – № 34. – P. 261-276
8. Dellgran P., Höjer S. Kunskapsbildning, akademisering och professionalisering i socialt arbete. Dissertation. University of Gothenburg, 2000.
9. Sigrun Juliusdottir, Jan Peersson . Common Social Work Education Standards in the Nordic Countries - opening an issue / Sigrun Juliusdottir, Jan Peersson/ *Social Work and Society*, 2003. – årg 1. – P. 23-29.

В статье раскрывается содержание профессиональной подготовки социальных работников к работе с мигрантами в Украине. Автором охарактеризованы основные цели, образовательно-квалификационные уровни профессиональной подготовки социальных работников в высших учебных заведениях Украины. Проанализированы учебные планы «бакалавров» и «магистров» социальной работы в контексте направленности на подготовку к работе специалистов социальной сферы с мигрантами. Установлено, что специфическая теоретическая составляющая профессиональной подготовки социальных работников к работе с мигрантами в вузах Украины почти отсутствует, что определяет потребность в обращении внимания на эту составляющую высшего образования.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, социальная работа, социальный работник, мигрант, высшее учебное заведение, профессиональная подготовка к работе с мигрантами.

The content of the professional training of social workers to work with migrants in Ukraine has been considered in the article. The main goal of social workers' education in higher educational institutions of Ukraine, which comprises training of a specialist in social work with broad access to professional activities in social institutions and to practical social work with different categories of population has been described by the author. The curricula of «bachelors» and «masters» of social work in the context of the focus on preparing for the work of specialists in the social sphere with migrants has been analyzed in the article. It has been established that the specific theoretical component of professional training of social workers to work with migrants in the universities of Ukraine is almost absent. It determines the need to pay special attention to the content of social workers' professional training to work with migrants which should include the following components: a deep analysis of contemporary social development and the ability to provide an objective assessment of social and migration policies; to propose alternatives; a clear idea and classification of modern models, forms and methods of the practice of social work with migrants; proper pedagogical process of social workers' preparing to work with migrants; the development of theories, concepts, models and technologies aimed at the effective implementation of the activities of a social worker working with migrants; development and implementation of programs that enhance the competence of a social worker working with migrants.

Key words: vocational training, social work, social worker, migrant, higher educational establishment, professional training for work with migrants.

УДК 38.045:340.10; 351;355.233

Приходько Юрій Іванович,

кандидат педагогічних наук, доцент,

Національний університет оборони України імені Івана Черняховського, м. Київ

ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ТА ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ВІЙСЬКОВО-ОСВІТНІЙ СФЕРІ

У статті досліджується інноваційна спрямованість військової освіти як інтегрована сукупність двох понять – інноваційної політики та інноваційної діяльності. Обернутуються принципи та функції інноваційної військово-освітньої діяльності, найважливіші напрями продукування інновацій у сфері військової освіти. Визначаються чинники, що сприяють пошуку та впровадженню інновацій у вищих військових навчальних закладах.

Ключові слова: військова освіта, політика, інноваційна діяльність, військово-освітній процес, принципи, функції, суперечності.

Постановка проблеми. Важливою складовою інноваційного руху України є освіта, що являє собою систему підготовки фахівців, неперервного накопичення знань, досвіду, продукування нових знань і технологій і в значній мірі сприяє формуванню її інвестиційного потенціалу. Невід'ємною частиною загальнодержавної освіти є військова освіта. Актуальність дослідження проблем інновацій у військовій освітній сфері викликана такими чинниками: прийняттям Закону України «Про вищу освіту», імплементацією його положень у практику військово-освітнього процесу; розробленням нового покоління стандартів вищої військової освіти; необхідністю реалізації системного підходу до змісту навчання, до формування у військових фахівців визначених компетенцій; пошуком шляхів підвищення якості освітньої, наукової, науково-технічної діяльності та якості освіти з урахуванням досвіду проведення антитерористичної операції на сході країни; вичерпаністю можливостей традиційних підходів і технологій, що мають місце у військово-освітньому процесі; необхідністю модернізації та оновлення матеріально-технічної бази

системи військової освіти.

Аналіз досліджень і публікацій. Основними нормативно-правовими актами, що визначають правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні є Закони України «Про інноваційну діяльність в Україні» [1], «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [2]. Зокрема, згідно із [1], «головною метою державної інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни»; «інноваційна діяльність» – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг.

Проблеми національної освітньої інноваційної політики та діяльності знайшли ґрунтовне висвітлення в наукових публікаціях і монографіях В. Андрущенко, І. Бега, І. Зязюна, С. Ніколаєнка, В. Лугового, Г. Клімової, В. Кременя, Н. Ничкало, О. Савченко,

Є. Сірого та ін. До їх творчого доробку слід віднести дослідження стану модернізації змісту, форм і методів навчання та виховання молоді; управління освітніми закладами інноваційного типу; підготовку фахівців з різних галузей знань; розвитку творчого потенціалу особистості; особистісно орієнтованого навчання та виховання; гуманістично-демократичного спрямування змісту освіти; визначення термінів «інновація», «інноваційна педагогічна діяльність» тощо.

Мета статті: висвітлення та обґрунтування питань інноваційної спрямованості військової освіти.

Результати дослідження. Аналіз публікацій і досліджень з питань інноваційної політики та інноваційної діяльності свідчить про те, що більшість науковців ці поняття трактують у двох аспектах: 1) управлінських; 2) управлінських та діяльнісних. На нашу думку, з позиції інноваційної спрямованості тієї чи іншої структури, організації, установи, ці поняття потрібно розглядати окремо на рівні *політики та діяльності* з розробленням відповідних засад і понятійно-категоріального апарату. *Інноваційна політика* – це концептуальні засади, а саме: місія, цілі, закономірності, принципи, основні напрями та шляхи реалізації. *Інноваційна діяльність* – це процесуальна частина реальних дій, що базується на принципах, формах, методах, технологіях, складовими якої є суб'єкти, об'єкти та продукти.

Інноваційну освітню політику військової освіти у світлі вимог Національної стратегії розвитку освіти в Україні [3] можна розглядати на двох рівнях: зовнішньому та внутрішньому.

Основними принципами *зовнішньої інноваційної військово-освітньої політики* є такі: єдність освітнього і наукового процесів, управлінської діяльності, їх спрямованість на зміцнення обороноздатності держави та розвиток Збройних Сил України; орієнтація на інноваційний шлях розвитку; формування нормативно-правової бази у сфері інноваційної військово-освітньої діяльності; створення умов для плідної інноваційної діяльності; оптимальне поєднання державного, відомчого регулювання та самоуправління; формування інноваційних проєктів, завдань з пріоритетних напрямів досліджень щодо динамічного розвитку системи військової освіти; підтримка провідних учених, наукових і науково-педагогічних шкіл; здійснення комплексних військово-освітніх досліджень з практичною реалізацією інноваційних продуктів; підтримка виконання договірних досліджень; співробітництво з провідними вищими військовими та цивільними навчальними закладами; міжнародне співробітництва в сфері військової освіти.

Внутрішня інноваційна військово-освітня політика, на нашу думку, має формуватися та здійснюватися на основі таких принципів: неперервність розвитку інноваційного потенціалу вищого військового навчального закладу як засобу розроблення та запровадження інновацій; комплексність інноваційних досліджень з проблем підготовки військових фахівців та їх реалізація у військово-освітньому процесі; активізація виконання договірних господарських досліджень; інноваційність підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів; створення структурного підрозділу для координації дій щодо формування та реалізації інноваційної політики; матеріальне, моральне та військово-соціальне стимулювання інноваційної активності; інформаційне забезпечення процесу продукування та реалізації інновацій.

Наявність інновацій пов'язана з *інноваційною діяльністю*, яка в освіті України стала тим процесом, коли в традиційну систему підготовки фахівців вносяться якісно нові ідеї, продукти, технології, інтелектуальні, матеріально-технічні спрямовані на докорінне покращення освітніх процесів, їх подальший розвиток. На думку П. Олійника, «інновації – це й ідеї, і процеси, і засоби, і результати, взяті в поєднанні якісного удосконалення педагогічної системи». [4, с. 46]. У словнику «Професійна освіта» «педагогічна інновація – суттєвий елемент розвитку освіти – визначається як процес створення, поширення й використання нових засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які досі розв'язувалися по-іншому» [5, с. 125]. С. Ніколасенко інноваційною діяльністю

вважає «такий вид діяльності, який виникає внаслідок пошуку новизни, оригінальних й ефективних рішень, яких раніше не існувало» [6, с. 31]. Л. Даниленко відзначає, що інноваційна освітня діяльність, передбачаючи розвиток творчого потенціалу педагога, стосується «не лише створення та поширення новизни, а й змін у способі діяльності, стилі мислення особистості» [7, с. 11].

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що *освітня інновація* – це результат творчої діяльності, що передбачає поєднання інтелектуального та освітнього потенціалу з метою отримання додаткового реального результату в процесі підготовки фахівців щодо ідей, продуктів, технологій навчання, структур, форм і методів організації управління в освітній сфері.

З метою теоретико-методологічного обґрунтування поняття «*інноваційна діяльність*», розроблення відповідного понятійно-категоріального апарату, це поняття, на нашу думку, потрібно розглядати як у системному, так і в технологічному аспекті. *Інноваційна діяльність як система*, по-перше, містить у собі предметну основу, сукупність елементів; по-друге, елементи системи певним чином пов'язані між собою; по-третє, пов'язані елементи системи створюють своєрідну цілісність; по-четверте, властивості системи відмінні від властивостей окремих елементів сукупності; по-п'яте, цілісна система, як інтегрована субстанція, є носієм нових якостей, продуктів, потенційно схильна до самоорганізації з притаманними їй закономірностями, принципами, суперечностями. *Інноваційну діяльність як технологію* можна представити такими складовими: проєктивна (місія, мета, структура, суб'єкти діяльності); процесуальна (планування, організація, умови, заходи зі стимулювання, продукти, тобто створення, освоєння та застосування новацій); аналітична (оцінка, аналіз, гласність, прогноз, розроблення рішень); моніторингова, коригувальна (на основі аналітичних матеріалів).

Інноваційний розвиток військової освіти має відповідати *загальним принципам*, на підставі яких повинні відбутися системні зміни. Узагальнюючи наукові публікації з цього питання, до них можна віднести такі: прогнозованого та випереджаючого розвитку; проєктування інноваційного розвитку; пріоритетності людського фактору; партисипативності (кожний суб'єкт інноваційної діяльності стає учасником процесу її планування); активності, свідомості та самостійності суб'єктів процесу; синергетизації; неперервності освіти; морального та матеріального стимулювання; фінансового та матеріально-технічного забезпечення; контролю, моніторингу та коригування. На системі цих принципів має вибудовуватися система пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в сфері військової освіти, що включає: орієнтованість на захист суверенітету та територіальної цілісності держави; військово-професійну спрямованість підготовки фахівців усіх ступенів вищої освіти; забезпечення якості освіти

Поняття *інноваційна діяльність* в узагальненому виді може бути витлумачене як цілеспрямоване оновлення змісту навчання та організаційно-технологічних основ освітнього процесу, спрямоване на підвищення якості освіти, ефективності та конкурентоспроможності освітніх закладів та їхніх випускників, забезпечення всебічного особистісного та професійного розвитку тих, хто навчається, їх професійної та психологічної підготовки до служби за посадовим призначенням. У свою чергу, тенденція до інновацій в системі військової освіти може розглядатися як спрямованість останньої на здійснення масштабних, комплексних і якісних змін, перетворень, у тому числі зміни концептуальних засад. Ця тенденція виявляється в постійних, систематичних процесах інноваційної діяльності за такими типологічними складовими: структурні елементи військово-освітньої системи (цілепокладання, завдання, зміст освіти, технології навчання, діагностика, моніторинг тощо); особистісне становлення тих, хто навчається; рівні педагогічного застосування; взаємодія учасників військово-освітнього процесу; способи реалізації; ступені розповсюдження; педагогічна значущість. Показниками нової якості військово-освітнього процесу як результату інноваційної діяльності можуть виступати такі характеристики: нові знання,

вміння, навички курсантів (слухачів), підвищення рівня їхнього особистісного розвитку, зникнення (відсутність) негативних наслідків та ефектів (перевантаження, втомлюваності, погіршення стану здоров'я чи психічні розлади, дефіцит навчальної мотивації тощо); підвищення професійної компетентності педагогів та ставлення їх до роботи; зростання авторитету й престижу військового навчального закладу в суспільстві, що виражається у прихильності до нього курсантів (слухачів), викладачів, громадськості.

З огляду на функції військової освіти, першорядного значення набуває здатність освітньої системи оперативно й гнучко реагувати на запити суспільства, Збройних Сил України, особистості, що навчається, враховувати основні тенденції й перспективи їх становлення та розвитку. До найважливіших напрямів продукування інновацій у сфері військової освіти на сучасному етапі можна віднести такі: концептуальні засади військової освіти; інтеграція з цивільною освітою; дидактичні основи підготовки військових фахівців; військово-професійна спрямованість підготовки фахівців; оновлення змісту навчання, підвищення якості стандартів вищої військової освіти; підвищення якості військово-освітньої діяльності та підготовки фахівців, особистісна орієнтованість навчання; запровадження нових педагогічних технологій; удосконалення нормативно-правової бази; удосконалення системи управління військовою освітою; всебічне матеріально-технічне та фінансове забезпечення підготовки фахівців.

Важливого значення для покращення інноваційної спрямованості військової освіти набуває проблема підготовки науково-педагогічних кадрів з такими якостями, як:

– відкритість до нового, тобто формування й розвиток типу мислення та діяльності, протилежного стереотипам і шаблонним методам роботи, консерватизму, догматизму педагогічного мислення;

– рефлексивність самоусвідомлення себе як суб'єкта спілкування, суб'єкта пізнання, суб'єкта професійної діяльності;
– комунікативність з усіма її різновидами (інформаційна, когнітивна, емоційна, колективна, креативна).

До чинників, що сприяють пошуку та запровадженню інновацій у вищих військових навчальних закладах можна віднести такі:

– гнучкість організаційної структури закладу;
– культура закладу та стиль керівництва;
– інформованість педагогічного колективу щодо існуючих проблем і переваг, що мають бути досягнуті із запровадженням інновацій;
– залучення науково-педагогічних працівників до планування інноваційної діяльності та запровадження інновацій;
– мотивованість учасників військово-освітнього процесу;
– здатність керівництва критично оцінювати прорахунки, приймати адекватні заходи з їх усунення, налагодити ефективний контроль діяльності з розробки та запровадження інновацій;
– наявність дієвої системи комунікацій.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Інноваційна спрямованість військової освіти визначається інноваційною політикою та інноваційною діяльністю. Інноваційна освітня політика визначає концептуальні засади розвитку освіти. Інноваційна освітня діяльність відображає процесуальну частину реальних освітніх дій, що базується на принципах, формах, методах, технологіях, складовими якої є суб'єкти, об'єкти та продукти. Інноваційні зміни в системі військової освіти мають набути наукового, технологічного характеру, практичної спрямованості, сприяти запобіганню зайвих втрат матеріальних, фінансових та інтелектуальних ресурсів, підвищенню ефективності військово-освітнього процесу та якості підготовки військових фахівців. Зазначені напрями спрямованості інноваційної діяльності потребують подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 36, ст. 266.
2. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 19-20, ст.166.
3. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013.
4. Олійник П. Педагогічна інноватика – один із шляхів підвищення ефективності підготовки інженерно-педагогічних кадрів / П. Олійник // Педагог професійної школи: Зб. наук. пр. – К.: Науковий світ, 2001. – Вип. 1. – С. 45–49.
5. Професійна освіта: [словник] / Уклад. С.У. Гончаренко, І.А. Зязюн, Н.Г. Ничкало та ін.; За ред. Н.Г. Ничкало. – К.: Вища школа, 2000. – 380 с.
6. Ніколаєнко С.М. Теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком системи освіти України: [монографія] / С.М. Ніколаєнко. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 419 с.
7. Наукове та методичне забезпечення впровадження педагогічних інновацій: Збірник наукових праць / Редкол: Л.І. Даниленко (відп. ред.) та ін. – Херсон: ЦНТЕІ, 1999. – 254 с.

В статье исследуется инновационная направленность военного образования как интегрированная совокупность двух понятий – инновационной политики и инновационной деятельности. Обосновываются принципы и функции инновационной военно-образовательной деятельности, самые важные направления продуцирования инноваций в сфере военного образования. Определяются факторы, которые способствуют поиску и внедрению инноваций в высших военных учебных заведениях.

Ключевые слова: военное образование, политика, инновационная деятельность, военно-образовательный процесс, принципы, функции, противоречия.

The innovative direction of military education as the integrity of two notions such as innovative policy and innovative activity has been researched in the article. The innovative policy as the conceptual basis which includes the following: a mission, purposes, regularities, principles, main directions and ways of implementation has been substantiated. The innovative activity as the conceptual part of real actions, which is based on the principles, forms, methods, techniques has been determined. The system of general scientific and special methods of theoretical (analysis of scientific literature on an investigated problem, systematization and generalization, content-analysis, systematic approach) and empirical studies (monitoring of the activities of military specialists, use of diagnostic tools – questionnaires, summary of results) has been used to achieve the goal of the article. The components of innovative activity are subjects, objects and results. The principles of external and internal innovative military and educational policy have been defined. The innovative activity has been proposed to be considered in terms of systematic aspect as well as in technological aspect, with developing appropriate conceptual and categorical structures. The principles and functions of innovative military and educational activity, the most important directions of implementing of innovation into the sphere of military education have been substantiated. It has been presented that the driving motives, source of innovative development of military educational process are inherent contradictions of this process. The factors that facilitate searching and implementing of innovations into the higher military educational institutions have been considered.

Key words: military education, policy, innovative activity, military and educational process, principles, functions, contradictions.